

Leyla Vaqif qızı YUSİFOVA İ.ü.f.d.
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)
E-mail: l.yusifova@unec.edu.az
ORCID: 0000-0002-3701-8381

MÜƏSSİSƏLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİNDƏ BEYNƏLXALQ EKOLOJİ STANDARTLARIN ROLU

Xülasə

Bu məqalənin əsas məqsədi beynəlxalq ekoloji idarəetmə standartlarının (xüsusilə ISO 14001) tətbiqinin müəssisələrə verdiyi üstünlükləri, qarşıya çıxan çətinlikləri və bu istiqamətdə həyata keçirilə biləcək siyasət və təşəbbüsləri təhlil etməkdir. Analitik yanaşma əsasında aparılan təhlillər göstərir ki, bu standartlar müəssisələrin ekoloji performansını sistemli şəkildə idarə etməyə imkan verir və bu, uzunmüddətli strateji üstünlüklərin əldə olunmasına zəmin yaradır. ISO 14001 kimi standartlar ətraf mühitlə bağlı risklərin effektiv idarə olunması, resurslardan səmərəli istifadə, şəffaf hesabatlılıq və bazar rəqabətliyinin artırılması sahələrində əhəmiyyətli faydalar təmin edir. Tədqiqat nəticələri göstərir ki, bu standartların tətbiqi yalnız ekoloji deyil, həm də iqtisadi baxımdan müəssisələr üçün ciddi üstünlüklər yaradır. Məqalədə, həmçinin dövlət dəstəyinin artırılması, hüquqi bazanın uyğunlaşdırılması və maarifləndirmə tədbirlərinin gücləndirilməsinin bu sahədə uğurlu nəticələrə nail olunmasında mühüm rol oynadığı xüsusi olaraq qeyd olunur.

Açar sözlər: ISO 14001, EMAS, ekoloji idarəetmə, beynəlxalq standartlar, ətraf mühitin mühafizəsi

UOT: 338

JEL: M-1

DOI: <https://doi.org/10.54414/QEDQ4966>

Giriş

Müasir dövrdə ətraf mühitin mühafizəsi beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində duran əsas strateji prioritetlərdən birinə çevrilmişdir. Qlobal miqyasda baş verən ekoloji transformasiyalar – o cümlədən iqlim dəyişiklikləri, atmosfer və hidrosfer çirklənməsi, bioloji müxtəlifliyin tənəzzülü və antropogen mənşəli landşaft deqradasiyası – insan fəaliyyəti nəticəsində yaranmış kompleks problemlər silsiləsinin tərkib hissəsidir. Bu proseslər sənaye müəssisələrinin, enerji sistemlərinin və intensiv istehsal modellərinin ətraf mühitə yönəlik təsirinin artması ilə birbaşa əlaqələndirilir.

Belə bir şəraitdə müəssisələrin ekoloji məsuliyyət daşıyan idarəetmə sistemlərinə keçidi zərurətə çevrilmişdir. İqtisadi fəaliyyətin davamlılıq prinsiplərinə uyğun təşkil olunması, resurslardan səmərəli istifadə, tullantıların idarə edilməsi və karbon emissiyalarının azaldılması kimi amillər

müəssisələrin ekoloji izlərinin minimuma endirilməsi istiqamətində mühüm funksional elementlərdir. Bu çərçivədə, müasir idarəetmə sistemlərində beynəlxalq ekoloji standartların tətbiqi ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı hədəflərin reallaşdırılmasında effektiv vasitə kimi çıxış edir. Məhz bu məqsədlə beynəlxalq səviyyədə müxtəlif ekoloji standartlar formalaşdırılmışdır. Bu standartlar – xüsusilə ISO 14001 (Ətraf Mühitin İdarəetmə Sistemi), EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) və ISO 50001 (Enerji İdarəetmə Sistemi) – müəssisələrin ekoloji fəaliyyətlərini strukturlaşdırmaq, onların ətraf mühitə mənfi təsirlərini minimuma endirmək və davamlı inkişaf prinsiplərinə uyğun idarəetmə mühiti yaratmaq üçün effektiv çərçivələr təqdim edir. Bu standartların tətbiqi müəssisələr üçün təkə ekoloji deyil, həm də iqtisadi və hüquqi baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Həmçinin bu yanaşmalar müəssisələrin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılmasına və

uzunmüddətli dayanıqlı inkişaf perspektivlərinin təmin edilməsinə şərait yaradır.

İdarəetmə baxımından beynəlxalq ekoloji standartların üstünlükləri

Beynəlxalq ekoloji standartların meydana çıxması, qlobal səviyyədə ətraf mühitin mühafizəsi və davamlı inkişafın təmin olunması ilə bağlı tələblərin artması ilə sıx şəkildə əlaqədirdir. XX əsrin ikinci yarısından etibarən sənaye inqilabının

təsiri ilə sürətlənən texnoloji inkişaf ətraf mühitə mənfi təsirləri gücləndirmiş və ekoloji problemlərin beynəlxalq miqyasda kompleks şəkildə həllinin vacibliyini ön plana çıxarmışdır. Bu kontekstdə beynəlxalq ekoloji standartlar, ətraf mühitlə bağlı risklərin azaldılması və müəssisələrin fəaliyyətlərinin davamlı inkişaf prinsipləri ilə uyğunlaşdırılması məqsədilə formalaşdırılmışdır.

Cədvəl 1. Ən çox istifadə olunan beynəlxalq ekoloji standartlar və əsas xüsusiyyətləri

Standartın adı	Tətbiq sahəsi	Əsas məqsəd	Tətbiq sahəsi	Sertifikatlaşdırma statusu
ISO 14001	Ətraf mühitin idarə edilməsi	Tullantıların azaldılması, risklərin idarəsi	180+ ölkə	Könüllü
EMAS	Audit və ekoloji performans	Şəffaflıq və davamlılıq	Əsasən Aİ ölkələri	Könüllü
ISO 50001	Enerji idarəetməsi	Enerji səmərəliliyi	Qlobal	Könüllü

Mənbə: <https://emas.de> saytının məlumatları əsasında hazırlanmışdır.

Beynəlxalq ekoloji standartların müəssisələrdə tətbiqi, yalnız ətraf mühitin mühafizəsi baxımından deyil, eyni zamanda idarəetmə proseslərinin təkmilləşdirilməsi, risklərin azaldılması, resursların səmərəli istifadəsi və strateji qərarvermənin elmi əsaslarla aparılması baxımından da mühüm üstünlüklər təqdim edir. Bu standartlar sistemli və ölçülə bilən yanaşma tətbiq etməklə müəssisələrin çevik və davamlı fəaliyyətinə töhfə verir.

Ekoloji standartlar müəssisəyə ətraf mühitlə bağlı riskləri proaktiv şəkildə müəyyən etməyə və bu risklərin mənfi təsirlərini azaltmağa yönəlmiş tədbirlər həyata keçirməyə şərait yaradır. Eyni zamanda, yeni texnoloji və ekoloji imkanların müəyyən olunması və tətbiqi sayəsində innovasiyalar stimullaşdırılır.

Ekoloji idarəetmə sistemləri enerji, su, xammal kimi resurslardan səmərəli istifadəyə yönəlmiş strategiyaların hazırlanmasını təşviq edir. Bu yanaşma yalnız ekoloji üstünlük deyil, həm də iqtisadi qənaət təmin edir və müəssisənin ümumi rentabelliğini artırır.

İdarəetmə prosesində ekoloji məqsədlərin və performansın ölçülməsi, hesabatların hazırlanması və müntəzəm auditlərin keçirilməsi müəssisədaxili əməkdaşlığın və şəffaflığın yüksəlməsinə səbəb olur. Bu isə təşkilati mədəniyyətin formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Beynəlxalq standartlara uyğunluq, xüsusilə ISO 14001 və EMAS kimi tanınmış sertifikatlar, müəssisənin ekoloji məsuliyyətə malik olduğunu göstərir və bu, həm tərəfdaşlar, həm də istehlakçılar tərəfindən müsbət dəyərləndirilir. Beləliklə, müəssisə bazarda rəqiblərinə nisbətən daha güclü mövqə qazana bilir.

Beynəlxalq ekoloji standartların tətbiqi təcrübəsi

Beynəlxalq ekoloji standartların tətbiqi təcrübəsi göstərir ki, bu sistemlərin düzgün integrasiyası müəssisələrə yalnız ətraf mühitin qorunması sahəsində deyil, həm də iqtisadi və sosial baxımdan çoxsaylı faydalar təqdim edir. Müxtəlif ölkələrdə, müxtəlif sektorlar üzrə aparılan praktiki təbirlər müəssisələrin bu standartlar vasitəsilə dayanıqlı inkişaf modelinə keçid etdiyini təsdiqləyir.

Avropa İttifaqında EMAS sisteminin tətbiqi daha geniş yayılmış və dövlət tərəfindən dəstəklənən bir prosesdir. Almaniyada 1.000-dən çox müəssisə EMAS reyestrinə daxil edilmişdir. Bu müəssisələr arasında BMW, BASF və Siemens kimi sənaye nəhəngləri yer alır [7]. Məsələn, Siemens AG şirkəti EMAS sistemi vasitəsilə öz istehsalat proseslərini təkmilləşdirmiş, enerji sərfiyyatını azaldaraq karbon emissiyalarında əhəmiyyətli dərəcədə azalma əldə etmişdir.

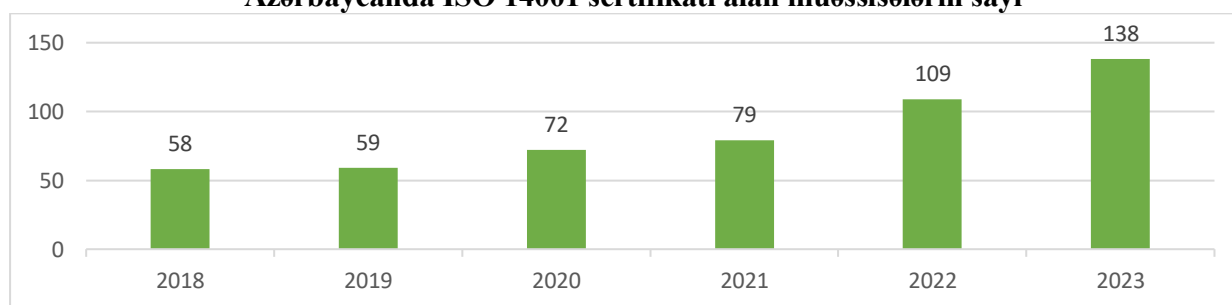
ISO 14001 standartı isə dünyanın demək olar ki, bütün ölkələrində, müxtəlif ölçülü müəssisələr tərəfindən tətbiq olunur. Toyota şirkəti bu standartı erkən tətbiq edən avtomobil istehsalçılarından biri olmuşdur. Şirkət, təchizat zəncirindən istehsalat proseslərinə qədər bütün mərhələlərdə ISO 14001-in tələblərini rəhbər tutaraq tullantıların idarə olunması və resurs optimallaşdırılması sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir.

Azərbaycanda ekoloji idarəetmə sahəsində beynəlxalq standartların tətbiqi son illərdə aktual

mövzuya çevrilmişdir. Bu istiqamətdə xüsusilə ISO 14001 ekoloji idarəetmə standartının geniş tətbiqi müəssisələrə ətraf mühitə olan təsirləri minimuma endirmək və ekoloji riskləri idarə etmək imkanı yaradır.

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatının - İSO (International Organization for Standardization) məlumatları əsasında hazırlanmış diaqramda respublikamızda ISO 14001 ekoloji idarəetmə standartını tətbiq edən müəssisələrin sayı göstərilmişdir.

Azərbaycanda ISO 14001 sertifikatı alan müəssisələrin sayı

Mənbə: www.iso.org - saytının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur.
(<https://isotc.iso.org/livelink/livelink?func=ll&objId=18808772&objAction=browse&viewType=1>)

ISO 14001 standartı üzrə 2018-2023-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sertifikat alan müəssisələrin statistikasını təhlil edildikdə, son illərdə rəqəmlərdə nəzərə çarpan dəyişiklik görülür. Belə ki, 2018-ci ildə sertifikat alan müəssisələrin sayı 58, 2019-cu ildə sertifikat alan müəssisələrin sayı 59, 2020-ci ildə sertifikat alan müəssisələrin sayı 72, 2021-ci ildə isə bu rəqəm 79 olmuşdur. 2022-ci ildə sertifikat alan müəssisələrin sayı 109 olsa da, 2023-cü ildə isə ötən illə müqayisədə daha çox müəssisə sertifikat almışdır. Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı- İSO-nun rəsmi saytında 2024 və 2025-ci ilə aid statistik göstəricilər yerləşdirilməyib.

Hazırda ölkədə xüsusilə neft-qaz və sənaye sektorlarında fəaliyyət göstərən bəzi iri müəssisələr ISO 14001 sertifikatını əldə etmiş və bu standart əsasında ekoloji idarəetmə sistemləri qurmuşdur ki, bu da Azərbaycanın davamlı inkişaf və yaşıl iqtisadiyyata keçid istiqamətində atdığı mühüm addımlardandır. Məsələn, SOCAR-ın (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti) bəzi törəmə müəssisələri bu sahədə beynəlxalq standartlara uyğun sistemlərin tətbiqinə başlamış-

dir. Bununla yanaşı, yerli səviyyədə bu sahədə məarifləndirmə və təlim fəaliyyətlərinin artırılması vacib olaraq qalır.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNŞ) Təlim, Tədris və Sertifikatlaşdırma İdarəsi sifarişlər əsasında sənaye sahələri üzrə peşəkar kadrların hazırlanması, ixtisaslar üzrə təlimlərin dünya standartları səviyyəsində qurulması, sənayenin tələblərini ödəyən keyfiyyətli təlimlərin keçirilməsi və beynəlxalq sertifikatlaşdırma üçün nəzəri əsasların və hüquqi normativlərin müəyyən edilməsi sahəsində xidmətlər göstərir. İdarə ARDNŞ-nin müvafiq müəssisələrində sertifikatlaşdırma işini təşkil edir və sertifikatlaşdırmanın tətbiqi ilə bağlı daxili auditləri həyata keçirir. Sertifikatlaşdırma və beynəlxalq standartların nəzəri əsaslarının həyata keçirilməsində metodiki və texniki xidmətlər göstərir. İdarə öz fəaliyyətini ISO 9001 “Keyfiyyət idarəetmə sistemi”, ISO 14001 “Ətraf mühitin idarəetmə sistemi”, ISO 45001 “Sağlamlığın mühafizəsi və əməyin təhlükəsizliyi idarəetmə sistemi”, ISO/IEC 17024 “Kadrların sertifikatlaşdırılmasını həyata keçirərək şirkətlər üçün ümumi

kriteriyaları müəyyən edir. SOCAR-ın bir sıra biznes vahidləri ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001, ISO 31001 və s. standartlara uyğun sertifikatlaşdırılıb [9].

1. Azəriqaz İB– OHSAS 18001; ISO 9001; ISO 14001; ISO 10002; ISO 50001.

2. Neft Emalı Zavodu (NEZ) - ISO 14001; OHSAS 18001; ISO 9001; EN 12591: 2009.

3. Metanol zavodu - ISO 9001; ISO 14001; ISO 45001, ISO 50001.

4. Azərikimya İB – ISO 9001; ISO 14001; OHSAS 18001.

5. Qaz Emalı Zavodu – ISO 14001; OHSAS 18001; ISO 9001.

6. Bakı Ali Neft Məktəbi– ISO 9001, ISO 14001; ISO 10002; OHSAS 18001.

7. Geofizika və Geologiya İdarəsi – ISO 14001; OHSAS 18001; ISO 9001.

Şirkətin ekoloji idarəetmə sistemlərinin tətbiqi, təmiz texnologiyaların istifadəsi və ətraf mühitə təsirlərin daimi monitorinqi onun daha davamlı və ekoloji cəhətdən məsuliyyətli şəkildə fəaliyyət göstərməsinə imkan yaradır. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər təkcə şirkətin daxili fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə deyil, eyni zamanda Azərbaycanın ekoloji inkişafına töhfə verməyə yönəlib. Həyata keçirilən təşəbbüslər həm yerli, həm də beynəlxalq səviyyədə müsbət qarşılınır və SOCAR-ın dayanıqlı inkişaf strategiyasına uyğun şəkildə fəaliyyət göstərdiyini nümayiş etdirir. Şirkət mövcud çətinlikləri aradan qaldıraraq ekoloji öhdəliklərini daha yüksək səviyyədə yerinə yetirmək və ətraf mühitin mühafizəsinə aktiv şəkildə töhfə vermək məqsədi güdür.

Beynəlxalq ekoloji standartların tətbiqindəki çətinliklər və onların həlli yolları

Beynəlxalq ekoloji standartların əhəmiyyətli üstünlüklərinə baxmayaraq, onların tətbiqi prosesində bir sıra çətinliklər də mövcuddur. Xüsusilə kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün bu standartların effektiv və davamlı şəkildə tətbiqi bir çox hallarda əlavə resurs və təşkilati dəyişiklər tələb edir. Bu çətinliklər həm institusional, həm də maliyyə baxımından müəssisələrin uyğunlaşma potensialına təsir göstərir.

Kiçik və orta müəssisələr (KOM-lar) adətən daha məhdud maliyyə və insan resurslarına malik-

dirlər. Bu müəssisələrdə ixtisaslı ekoloji menecerlərin olmaması, normativ sənədlərlə işləmək təcrübəsinin azlığı və uzunmüddətli strateji planlaşdırma imkanlarının məhdudluğu beynəlxalq ekoloji standartların tələblərinə tam uyğunlaşmanı çətinləşdirir. Bundan əlavə, KOM-lar üçün ekoloji idarəetmə sisteminin qurulması zaman və texniki bilik tələb edir ki, bu da gündəlik operativ fəaliyyətə mənfi təsir göstərə bilər. Həmçinin, bəzi hallarda standartların dili və texniki tələbləri mikro səviyyəli müəssisələr üçün kifayət qədər mürəkkəb və interpretasiya olunması çətin olur.

Ekoloji idarəetmə standartlarının tətbiqi və bu sahədə akkreditə olunmuş sertifikatların alınması prosesi müəyyən maliyyə xərcləri ilə müşayiət olunur. Sertifikatlaşdırma üçün konsaltinq xidmətlərinin alınması, sənədlərin hazırlanması, daxili və xarici auditlərin keçirilməsi, eləcə də davamlı təkmilləşdirmə tədbirləri müəyyən büdcə tələb edir. Xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə fəaliyyət göstərən müəssisələr üçün bu xərclər, təşkilati üstünlüklərə baxmayaraq, ciddi əngəl kimi çıxış edə bilər. Bu səbəbdən bir çox müəssisə könüllü ekoloji standartların tətbiqindən yayınır və yalnız məcburi tənzimləmələrə üstünlük verir.

Bir sıra ölkələrdə ekoloji idarəetmə sistemlərinin tətbiqinə dair maarifləndirmə tədbirləri və texniki dəstək mexanizmləri yetərinə inkişaf etməmişdir. Dövlətin bu sahədə vergi güzəştləri, subsidiya proqramları və ya texniki yardım layihələri kimi təşviqedic mexanizmləri təqdim etməməsi müəssisələrin könüllü sertifikatlaşdırma prosesinə marağını azaldır.

Beynəlxalq ekoloji standartların tətbiqində digər ciddi çətinlik, onların yerli qanunvericilik və tənzimləmə çərçivələri ilə uyğunlaşdırılması məsələsidir. Hər bir ölkənin özünəməxsus hüquqi və inzibati sistemi olduğundan, ISO 14001 və EMAS kimi standartların bəzi tələbləri ilə milli hüquqi normativlər arasında uyğunsuzluq müşahidə oluna bilər [3,4]. Bu isə müəssisələr üçün əlavə hüquqi qeyri-müəyyənlik yaradır və tətbiq prosesini ləngidir. Belə hallarda uyğunlaşdırıcı hüquqi mexanizmlərin olmaması və dövlət tərəfindən normativ dəstəyin yetərsizliyi tətbiq səmərəliliyini azalda bilər.

Beynəlxalq ekoloji standartların müəssisələrdə effektiv tətbiqinin genişləndirilməsi və bu sahədə qarşıda duran çətinliklərin aradan qaldırılması üçün kompleks yanaşma və çoxsəviyyəli strateji

tədbirlər zəruridir. Xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə bu istiqamətdə dövlətin rolu həlledici əhəmiyyət daşıyır. Aşağıda bu prosesin gücləndirilməsi üçün əsas tövsiyələr və perspektivlər təqdim olunur.

1. Dövlət tərəfindən təşviqedicə siyasətlərin həyata keçirilməsi. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, ekoloji idarəetmə sistemlərinin geniş yayılması yalnız özəl sektorun təşəbbüsü ilə deyil, həm də dövlətin aktiv dəstəyi ilə mümkündür. Bu məqsədlə vergi güzəştləri, subsidiyalar, yaşıl kreditlər və ekoloji sertifikatlaşdırmağa dəstək proqramlarının hazırlanması zəruridir. Həmçinin, dövlət satınalmalarında ekoloji sertifikatlara malik müəssisələrə üstünlük verilməsi də standartların tətbiqinə əlavə stimullar yarada bilər.

2. Maarifləndirmə və texniki dəstəyin gücləndirilməsi. Kiçik və orta müəssisələrin ekoloji standartlara uyğunlaşmasını asanlaşdırmaq üçün onların bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədlə məqsədyönlü maarifləndirmə proqramlarının həyata keçirilməsi vacibdir. Bu sahədə universitetlər, tədqiqat institutları və qeyri-hökumət təşkilatları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində təlimlər, seminarlar və mentorluq proqramları təşkil olunmalıdır. Eyni zamanda, texniki dəstək mərkəzlərinin yaradılması və metodoloji materialların yerli dillərdə istifadəyə verilməsi də vacib addımlar sırasındadır.

3. Rəqəmsal texnologiyaların və “yaşıl innovasiyaların” təşviqi. Rəqəmsal texnologiyalar və innovativ həllər ekoloji idarəetmə sistemlərinin daha effektiv və çevik tətbiqinə imkan verir. Məsələn, enerji istehlakı və tullantıların monitorinqi üçün “IoT” texnologiyalarının istifadəsi, rəqəmsal hesabat platformalarının tətbiqi və ekoloji performansın real vaxt rejimində izlənməsi müəssisələrin idarəetmə imkanlarını artırır. Bundan əlavə, “yaşıl texnologiyalar”ın (məsələn, təmiz enerji, biomühəndislik, dövriyyəli iqtisadiyyat həlləri) inkişafı ekoloji standartların tətbiqini daha funksional və iqtisadi baxımdan sərfəli edir.

Nəticə

Ekoloji problemlərin global miqyas alması və iqlim dəyişikliyi ilə bağlı artan narahatlıqlar müasir dövrdə müəssisələrin fəaliyyətində ekoloji məsuliyyətin artırılmasını zəruri edir. Bu kontekstdə beynəlxalq ekoloji idarəetmə standartları xüsusilə ISO 14001 və EMAS - müəssisələrə sistemli yanaşma tətbiq etməklə, ətraf mühitə təsirin

azaldılması və dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə nail olunması baxımından mühüm alət kimi çıxış edir.

Tədqiqat göstərdi ki, bu standartların tətbiqi əhəmiyyətli faydalarla yanaşı, müəyyən çətinliklər də doğurur. Xüsusilə kiçik və orta müəssisələrin resurs məhdudiyyətləri, sertifikatlaşdırma və audit xərcləri, eləcə də standartların yerli qanunvericiliklə uyğunlaşdırılmasında mövcud olan institusional maneələr bu sahədə əsas problemlərdir.

Lakin bu çətinliklərə baxmayaraq, dövlətin təşviqedicə siyasətləri, maarifləndirmə və texniki dəstək tədbirləri, eləcə də rəqəmsal texnologiyaların və yaşıl innovasiyaların təşviqi vasitəsilə bu problemlərin aradan qaldırılması mümkündür. Öldə olunan nəticələr göstərir ki, kompleks və koordinasiyalı yanaşma tətbiq olunduğu təqdirdə beynəlxalq ekoloji standartların geniş tətbiqi ölkənin həm iqtisadi, həm də ekoloji dayanıqlılığına əhəmiyyətli töhfə verə bilər.

Beləliklə, ekoloji idarəetmənin beynəlxalq standartlara əsaslanan modelləri təkcə müəssisə səviyyəsində deyil, bütövlükdə cəmiyyət və iqtisadiyyat üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu sahədə aparılan islahatlar və təşəbbüslər uzunmüddətli perspektivdə ekoloji rifahın və dayanıqlı inkişafın təmin olunmasına xidmət edəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Alfredo Ernesto Di Noia, Giuseppe Martino Nicoletti (2016), ISO 14001 certification: benefits, costs and expectations for organization. Journal of Studia Oeconomica Posnaniensia. vol. 4, no. 10
2. Biondi, V., Frey, M., & Iraldo, F. (2000). Environmental management systems and SMEs: Motivations, opportunities and barriers related to EMAS and ISO 14001 implementation. Greener Management International, 29, 55–69.
3. European Commission. (2023). EMAS – Eco-Management and Audit Scheme. Retrieved from <https://ec.europa.eu/environment/emas>
4. International Organization for Standardization (ISO). (2015). ISO 14001:2015 – Environmental management systems – Requirements with guidance for use. Geneva: ISO.
5. Hillary, R. (2004). Environmental management systems and the smaller enterprise. Journal of Cleaner Production, 12(6), 561–569. [https://doi.org/10.1016/S0959-6526\(03\)00062-8](https://doi.org/10.1016/S0959-6526(03)00062-8)
6. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202891>

7. <https://www.deutschland.de/tr/topic/eko-nomi/markalar-ve-pazarlar>

8. <https://www.iso.org>

9. <https://www.socar.az>

10. <https://emas.de>

Leyla Vagif YUSİFOVA

Azerbaijan State University of Economics (UNEC)

E-mail: l.yusifova@unec.edu.az

ORCID: 0000-0002-3701-8381

THE ROLE OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL STANDARDS IN ENTERPRISE MANAGEMENT

Summary

The main objective of this article is to analyze the benefits, challenges, and potential policies and initiatives related to the implementation of international environmental management standards, particularly ISO 14001, in enterprises. Analytical evaluations show that such standards enable systematic management of environmental performance and create a foundation for long-term strategic advantages. Standards like ISO 14001 offer significant benefits in managing environmental risks, efficient use of resources, transparent reporting, and increasing market competitiveness. The research findings indicate that the implementation of these standards provides substantial advantages not only from an environmental perspective but also economically. The article also emphasizes the importance of enhancing government support, aligning legal frameworks, and strengthening awareness-raising activities to achieve successful outcomes in this field.

Keywords: ISO 14001, EMAS, environmental management, international standards, environmental protection

Лейла Вагиф ЮСИФОВА

Азербайджанский Государственный Экономический Университет (UNEC)

E-mail: l.yusifova@unec.edu.az

ORCID: 0000-0002-3701-8381

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СТАНДАРТОВ В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Резюме

Основной целью данной статьи является анализ преимуществ, проблем и потенциальных политик и инициатив, связанных с внедрением международных стандартов экологического менеджмента, в частности ISO 14001, на предприятиях. Аналитические оценки показывают, что такие стандарты позволяют осуществлять систематическое управление экологической эффективностью и создают основу для долгосрочных стратегических преимуществ. Такие стандарты, как ISO 14001, предлагают значительные преимущества в управлении экологическими рисками, эффективном использовании ресурсов, прозрачной отчетности и повышении рыночной конкурентоспособности. Результаты исследования показывают, что внедрение этих стандартов обеспечивает существенные преимущества не только с экологической точки зрения, но и с экономической. В статье также подчеркивается важность усиления государственной поддержки, согласования правовых рамок и усиления мероприятий по повышению осведомленности для достижения успешных результатов в этой области.

Ключевые слова: ISO 14001, EMAS, экологический менеджмент, международные стандарты, охрана окружающей среды

Daxil olub: 03.06.2025